

वाचणं किती मजेचं!

मन्दरो लीफ

जेव्हा तू कुकुलं बाळ होतास तेव्हा एकच शब्द बोलायचास.

तो कोणता शब्द होता माहितीये तुला?

वॅऱ्वॅऱ्वॅऱ्वॅऱ्वॅ.....

अगदी बरोबर.

रडतांना नेहमी असाच आवाज करत तू रडायचास.

तेव्हा हा वॅ वॅ शब्द तुला खूपच महत्वाचा होता.

त्या एका शब्दाचे कितीतरी अर्थ व्हायचे.

त्या एकाच शब्दातून तुला काय काय सांगायचं असायचं.

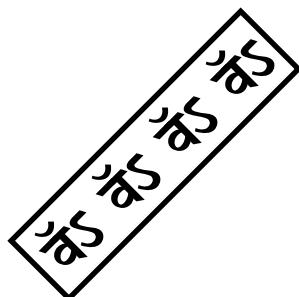
कधी तू म्हणायचास, मला खूप भूक लागलीये,

तर कधी तुला पाणी हवं असायचं.

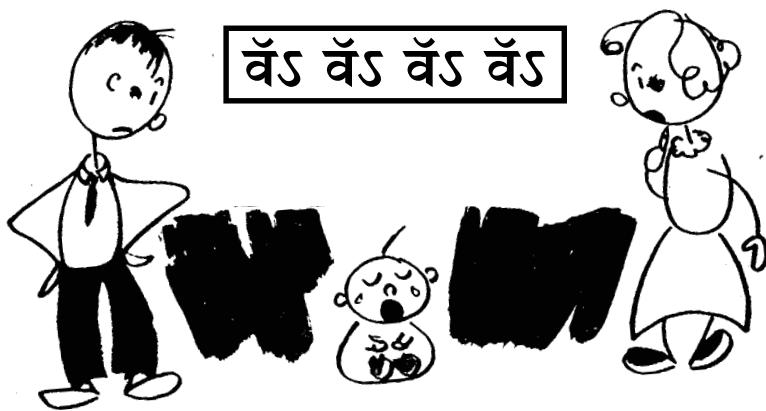
कधी तू म्हणायचास, 'मला खूप उकडतंय'

तर कधी थंडी वाजत असायची.

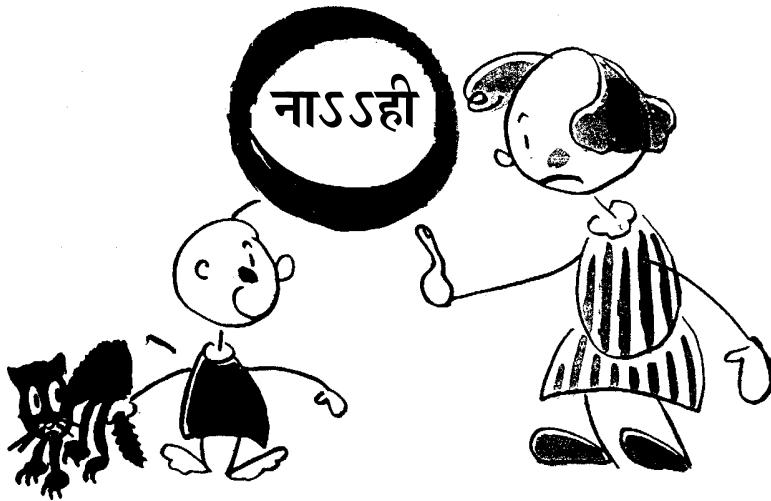
कधी तुला काहीतरी टोचत असायचं.

तर कधी तुला सांगायचं असायचं की,
कोणीतरी माझ्याजवळ या. माझ्याबरोबर खेळा.
मला एकट्याला कंटाळा आलाय !
असं काहीही तुला सांगायचं असलं तरी तू फक्त -
वॅ वॅ वॅऽ वॅ करायचास.

तुझं रडणं ऐकून आम्ही अंदाज बांधायचो.
तुला कशाचा त्रास होतोय ?
तुला काय हवंय ?

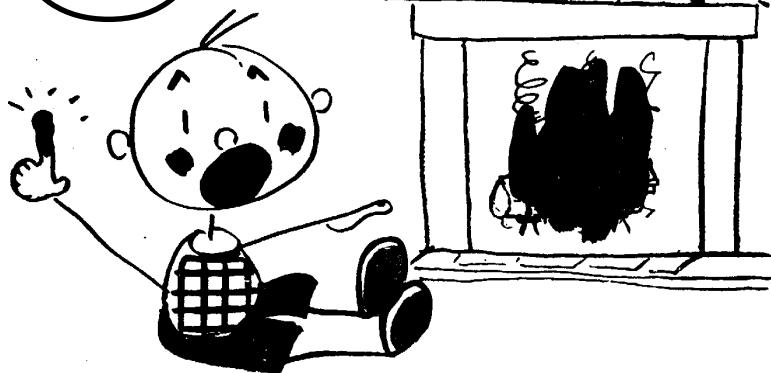
मग, जसजसा तू मोठा होत गेलास,
 तसं, तुझ्या लक्षात यायला लागलं की
 वेगवेगळ्या गोष्टी सांगायला
 आम्ही मोठे लोक वेगवेगळ्या प्रकारचे आवाज काढतो.
 ‘होऽऽ’.

या शब्दाचा अर्थ
 ‘नाऽऽही’

पेक्षा वेगळा होतो.

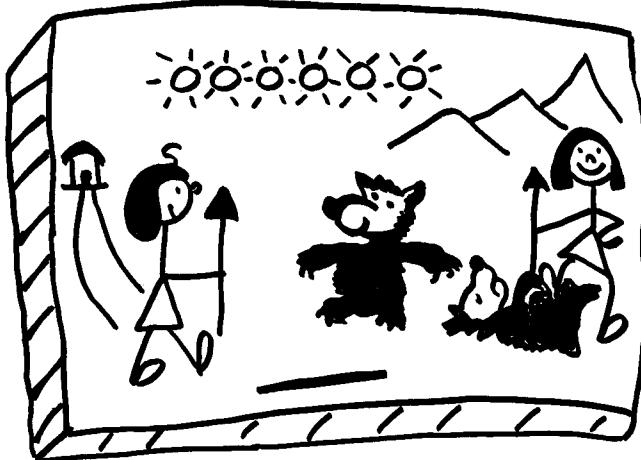
हे कळायला तुला फार वेळ लागला नाही.
 हळू हळू इतर लोकांनी केलेला आवाज
 म्हणजेच त्यांचं बोलणं तुला कळायला लागलं.
 काही महिन्यांनंतर
 तर, तू सुद्धा त्यांच्यासारखा आवाज करून गोंधळ करायला
 लागलास म्हणजे बोलायला लागलास.

गरम

सगळेच जण लिहिण्या-वाचण्याआधी
बोलायला शिकतात.
खरं तर हजारो-लाखो वर्षांपूर्वी
माणूस जेव्हा गुहेत रहायचा
तेव्हा पण तो इतरांशी बोलत होताच.
लिहिणं वाचणं तर तो खूपच नंतर शिकला.
लिहायची सुरुवात चित्रं काढून झाली.
ही चित्र लिपी अशी दिसायची.

ही चित्रलिपी वाचतांना त्याचा अर्थ असा क्हायचा
जू जू नावाचा एक माणूस होता. तो शिकारीसाठी घराबाहेर गेला.
तो सहा दिवस शिकार शोधत होता. शेवटी एका डोंगरात
त्याला एक अस्वल दिसलं. त्यानं त्याची शिकार केली.
आता तुझ्या लक्षात येईल की, (चित्रलिपीचा) अशा चित्रांचा
नेमका अर्थ लावणं सोपं नक्तं. त्याचे वेगवेगळे अर्थ निघू शकायचे,
त्यामुळे कधी कधी गोंधळ क्हायचा. आता हेच बघ ना.
वरच्या चित्रातल्या सहा सूर्य गोलांना कुणी चंद्रही समजू शकेल.
आणि मग त्याचा अर्थ असा होईल की, जू जू ला अस्वल
शोधायला सहा महिने लागले. शिवाय चित्रकारानं काढलेलं चित्र
स्पष्ट आणि नेमकं नसेल, तर आपण अस्वलाला रानडुकरही
समजू शकू. मेलेल्या अस्वलापाशी उभी असलेली व्यक्ती
आपल्याला जू जू चा भाऊ वाटू शकेल.
बाप रे! म्हणजे तुझ्या लक्षात आलं का की,
अशा चित्र लिपीनं आपला चांगलाच गोंधळ उडू शकतो.

पण आनंदाची गोष्ट ही की, काही लोकांनी
 लिहिण्याची एक छान आणि सरळ अशी पद्धत शोधून काढली.
 हजारो वर्षांपासून आजही तीच पद्धत आपण वापरत आहोत.
 या पद्धतीत एखाद्या घटनेचं चित्रं काढत नाहीत.
 तर जो माणूस तो प्रसंग सांगतोय,

त्याच्या आवाजाला आणि स्वरांना
 छोटी छोटी चिन्हं वापरून नोंदवलं जातं.
 म्हणजे बोलतांना होणाऱ्या वेगवेगळ्या धर्वांसाठी
 वेगवेगळी अशी छोटी चित्रं वापरली जातात.
 ह्याच छोट्या चित्रांना - चिन्हांना बघून
 लोक एखाद्या माणसानं सांगितलेली घटना समजू शकतात.

धर्नीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वेगवेगळ्या चिन्हांना
 आपण 'अक्षर' म्हणतो.
 जसं 'क', 'ख', 'ग' 'घ' किंवा मग 'य' आणि 'ल'
 हीच अक्षरं एकमेकांना जोडून
 त्याचे **शब्द** होतात.
 जसं मुलगा, फूल, हत्ती, पाणी
 तुझ्या डोक्यात एक विचार नक्की येत असेल की,
 मोठमोठ्या घटना लिहून सांगायच्या असतील तर
 आपल्याला खूपच अक्षरचित्रांचा उपयोग करायला लागेल.
 पण आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे इंग्रजीतली सगळी पुस्तकं
 लिहायला आपल्याला केवळ सव्वीसच अक्षरं लागतात.
 हिंदीत आपल्याला एखादं वाक्य लिहायचं असो
 किंवा मोठा ग्रंथ लिहायचा असो,
 आपण फक्त बावन अक्षरं व काही मात्रांचा उपयोग करतो.

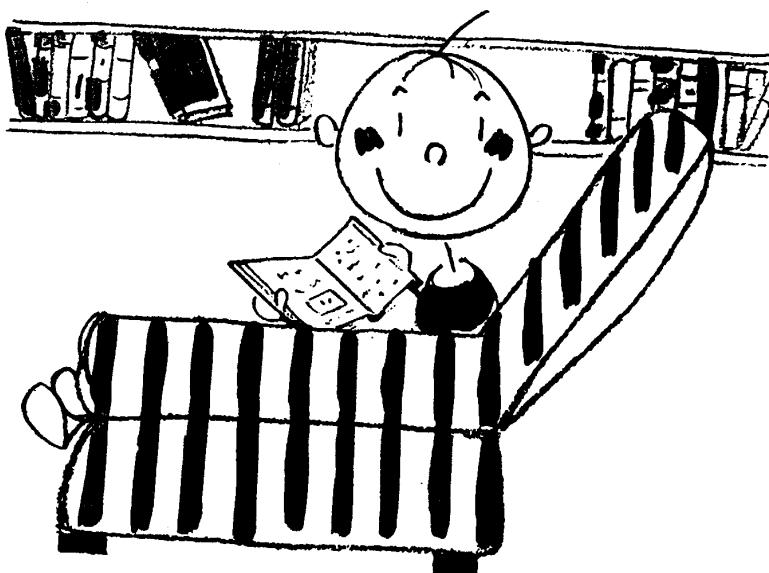
२६

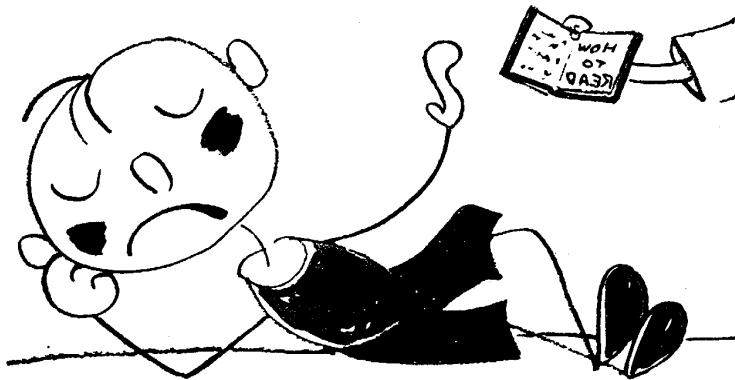

(सव्वीस अक्षरांच्या मदतीने आपण इंग्रजीत हवं ते लिहू
 शकतो.) आणि एक गोष्ट तर अशी आहे, जी खूपच कमी
 लोक जाणतात
 ती म्हणजे चव्वेचाळीस वेगवेगळ्या धर्नीच्या वापरातून
 आपण 'सगळे' शब्द बोलू शकतो.

जेव्हा तुला ही सगळी अक्षरं आण
त्यांचे ध्वनी ओळखता येतील,
तेव्हा तू वाचायला शिकशील.

तसं तुला वाचन कौशल्य एका दिवसात नाही शिकता येणार.

ते शिकायला तुला थोडी मेहनत घ्यावी लागेल.

आणि काही दिवस सतत वाचनाचा सराव करावा लागेल.

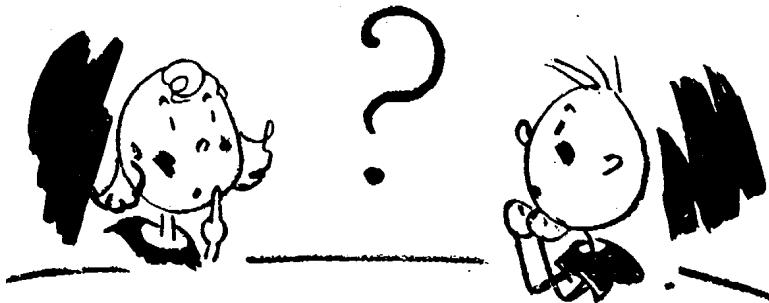
आळशी लोक नेहमी म्हणतात.

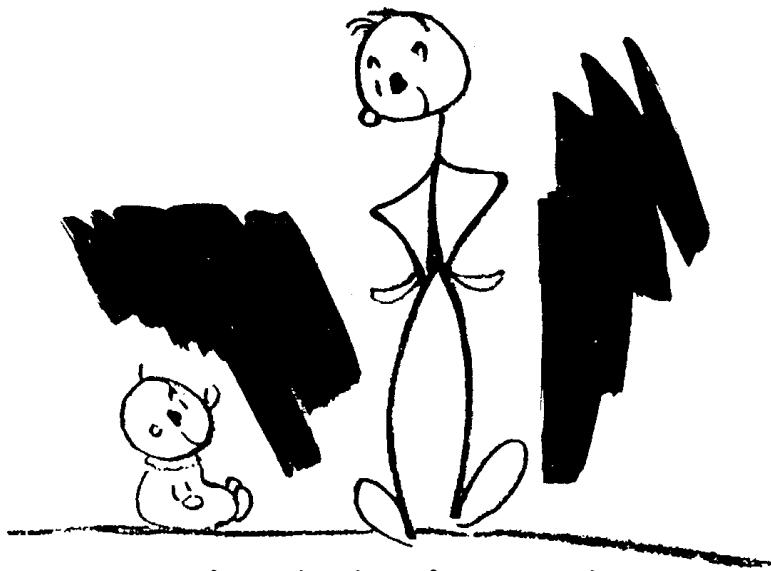
‘मी का वाचू?’

कदाचित तुला त्यांच्या म्हणण्याचं एवढं काही वाटणार नाही.

पण आपण मात्र याचा नक्की विचार करूयात की,

मी का वाचायचं?

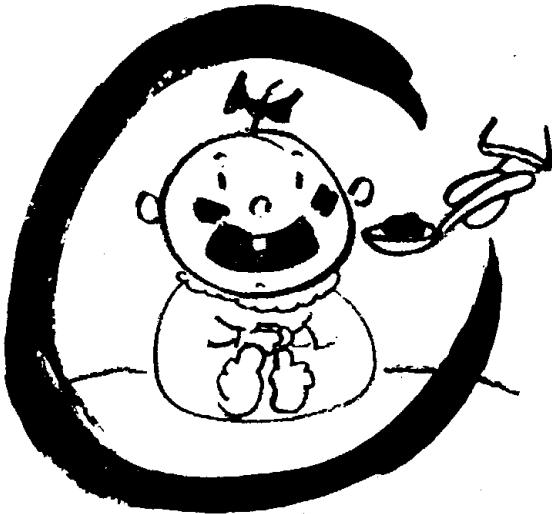

सर्वानाच मोठुं होण्याची इच्छा असते.

कुणालाच वाटत नाही की,
आपलं शरीर एखाद्या लहान मुलासारखं छोटं रहावं.
जर तू बारा वर्षाचा झालास,

तुझी उंची दोन फूट राहिली...
आणि बाराव्या वर्षी
तू तीन चाकी
सायकलच चालवलीस
तर किती विचित्र वाटेल.
आपण वाढतो किंवा
मोठे होतो
म्हणजे नेमकं आपण
काय काय करतो?

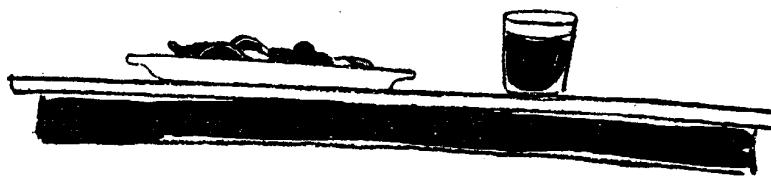
आपण दूध पितो, जेवतो,
 वेगवेगळ्या प्रकारच्या भाज्या-फळं खातो,
 पोळी खातो, मांस, मासे, अंडी तर कधी आईस्क्रीम, केकही
 खातो. यांच्यामुळे आपलं शरीर, हाडं, आपले दात,
 आपले स्नायू ताकदवान बनतात.
 आपल्या शरीराची वाढ चांगली क्हावी म्हणून
 आपण पौष्टीक अन्न जेवतो.
 जीवन आनंदानं जगण्यासाठी शरीराबरोबर
 मनाचा आणि बुद्धीचाही योग्य विकास क्हावा लागतो.
 आपली समज वाढावी यासाठी
 विचाराची योग्य पद्धत शिकावी लागते.
 असं केल्यानीच आपलं परावलंबित्व कमी होतं
 आणि आपली कामं आपण स्वतः करण्याची क्षमता आपल्यात येते.
 जर शरीराबरोबर आपल्या बुद्धीचा योग्य विकास झाला नसता,

तर बाराव्या वर्षीही आपण एखाद्या छोट्या
मुलासारखे वॅ वॅ ८८ करत रडत बसलो असतो.

स्वतःच्या हातानं जेवणं, कपडे बदलणं
याची समजही मग आपल्यास आली नसती.

शरीर ताकदवान होण्यासाठी आपण जसा

चौरस आहार घेतो तसंच
चांगल्या विचारांसाठी

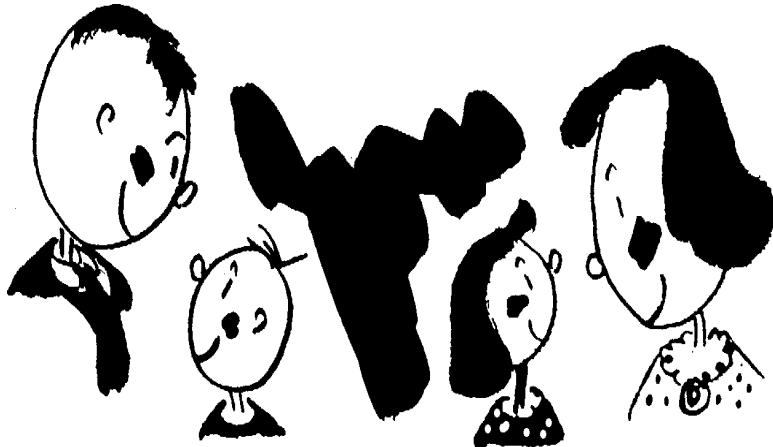
आपल्याला आपल्या मानसिक विकासाकडे ही लक्ष द्यावं लागतं.

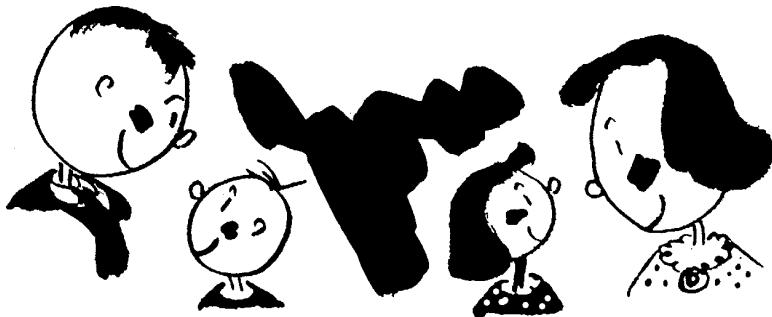
तू कधी या बाबतीत विचार केलायस?

आपल्याला हे पौष्टिक जेवण कुटून मिळतं?

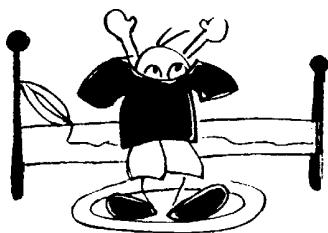
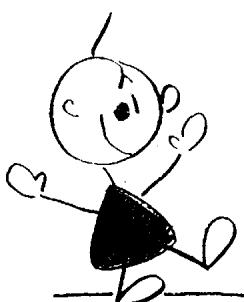
आपल्या बुद्धीच्या, मनाच्या विकासासाठी लागणारे
चांगले विचार कुटून बरं मिळतात?

या दोन्ही प्रश्नांना एकच उत्तर आहे.
 आपल्याला जेवण आणि विचार दोन्ही दुसऱ्यांकडूनच मिळतात
 आणि दुसरी महत्वाची गोष्ट म्हणजे
 आपण कोणत्या प्रकारचं जेवतो,
 कशा प्रकारचे विचार करतो,
 यावरच आपण माणूस म्हणून कसे असणार हे अवलंबून असतं.
 सुरुवातीला आपण जेव्हा छोटे असतो तेव्हा
 आपलं खाणं-पिणं आणि आपले विचार
 हे दोन्ही आई-बाबांकडून मिळतात आणि
 मुलं तर फार भाग्यवान असतात कारण
 त्यांचे आई-बाबा त्यांच्यावर खूप प्रेम करतात.
 आपल्या मुलांना पौष्टिक आहार आणि
 चांगले विचार देण्याचा प्रत्येक
 आई-बाबा प्रयत्न करतात.

आई-बाबा जे करतात, जसं बोलतात,
ते बघून बघूनच मुलं किती तरी गोष्टी शिकतात. जसं -

कपडे घालायला,

चालायला,

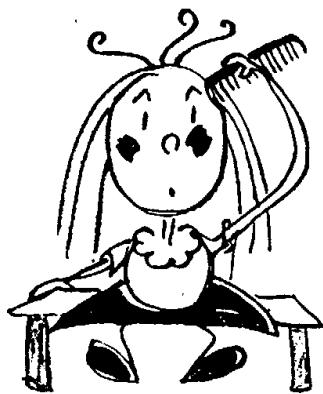
दात घासायला,

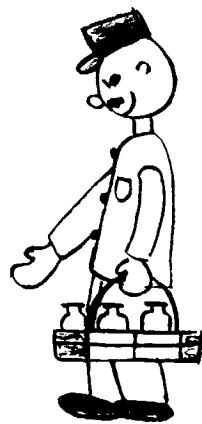
हात-पाय-तोँड धुवायला,

स्वतःच्या हातानं जेवायला.

केस विचरायला,

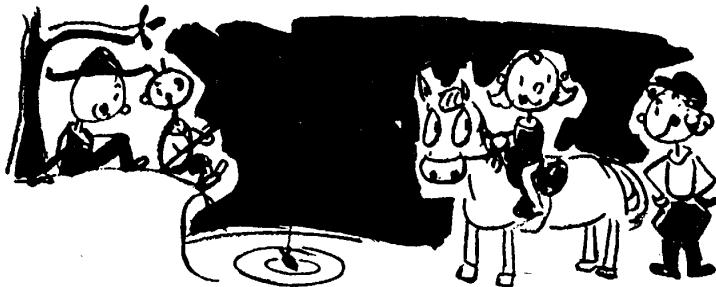

पाहुण्यांबरोबर बोलायला,

प्राण्यांशी मैत्री करायला,

इतरांना मदत करायला.

सुरुवातीला आई-बाबांकडूनच चांगल्या संस्कारांचं बीज आपल्याला मिळतं. त्यातूनच आपला मानसिक विकास होतो. हळूहळू परिसरातील इतर माणसांशीही आपली ओळख होते.

भाऊ-बहीण, त्यांचा मित्र परिवार यांच्याकडूनही आपण नव्या नव्या गोष्टी शिकतो.

कधी कधी त्यांनी शिकवलेल्या सगळ्या गोष्टी चांगल्याही नसतात. मग हळूहळू आपण चांगल्या आणि वाईट गोष्टींचा विचार करायला शिकतो.

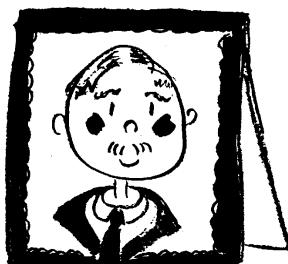
त्यातला फरक आपल्याला कळायला लागतो. काही व्यक्ती वयानं आपल्यापेक्षा मोठ्या असतात.

म्हणजे आजोबा-आजी, काका-काकू, मामा-मावश्या, आपले शेजारी आणि आई-बाबांचा मित्र परिवार अशा सगळ्यांकडूनच आपण वेगवेगळ्या गोष्टी शिकतो.

माणसं कशाप्रकारे विचार करतात?

सर्वांशी मैत्रीचे संबंध असण्यासाठी लोक कशा प्रकारे व्यवहार करतात?

हे ही आपल्याला अनुभवायला मिळतं.

शाळेत आपल्याला शिक्षक भेटतात, नवे नवे मित्र भेटतात.

त्यामुळे रोज काहीतरी नवीन शिकण्याची संधी मिळते.

आता आपली माणसांची दुनिया हळूहळू वाढत जाते आणि
प्रत्येकाबरोबर आपल्याला नवीन शिकण्याची संधी मिळत जाते.

पण आपल्याला जेव्हा वाचता यायला लागतं,

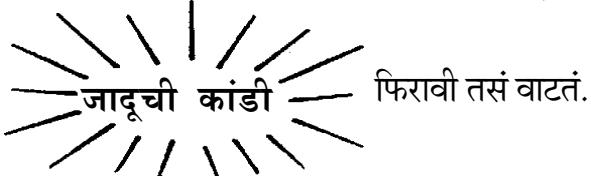
तेव्हा मग अचानक कितीतरी नवीन मित्रांचे

आवाज आपल्याला ऐकू यायला लागतात.

हे सगळेच मित्र एकदम 'नवे' असतात.

ते आधी आपल्याला कधीच भेटलेले नसतात.

ज्या क्षणी आपण स्वतः शब्द वाचायला लागतो त्याक्षणी एकदम

फिरावी तसं वाटतं.

आपल्याला वाचता येतं याचा वेगळाच आनंद

आपल्या चेहऱ्यावर उमटतो आणि तेवढ्यात रस्त्याच्या

एका वळणावर आपल्याला

एक पाटी दिसते

त्यावर लिहिलेलं असतं

'धोका'! थांबा! पुढे जा'.

ती बघून आपण लगेच थांबतो
ती पाटी जणू आपला मित्रच होते.

वाचता आल्यामुळेच तर ती

आपल्याला भेटते आणि

एक महत्वाची गोष्ट सांगते.

आपल्याला आता वाचता येत असतं,
त्यामुळे आपल्या या मित्राला तिथे उभं राहून,
आपल्याशी बोलून ते सांगायची गरज नसते.

वाचता यायला लागलं की,
तुझा नवीन जगाशी संपर्क सुरु होतो.

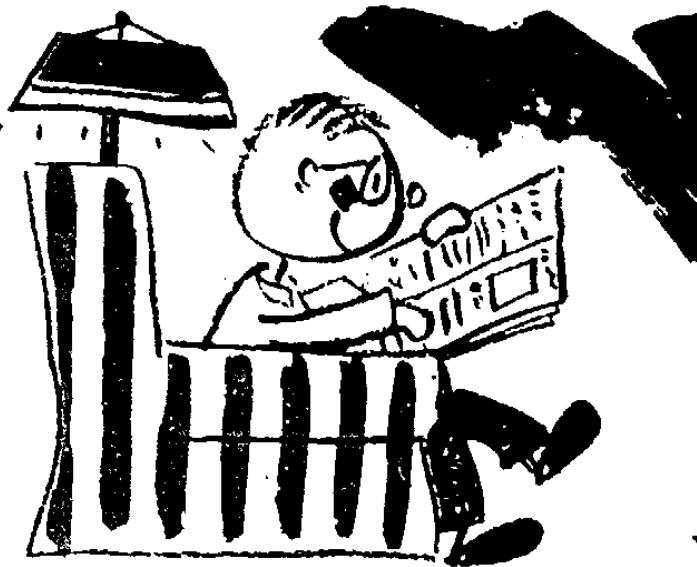
एखादी नवीन टेलिफोन लाईन

सुरु झाल्यासारखा आता
हजारो मैल दूर राहणारा
कोणीही तुला आवडेल
अशी माहिती/गोष्ट
पाठवू शकतो.

त्यात काही लोकं तर असेही असतील,
जे आज या जगात नसतीलही.
शेकडो वर्षांपूर्वी कधीतरी ते या जगात असतील.
पण त्यांनी लिहिलेल्या पुस्तकांमुळे
ते आजही तुला महत्वाच्या गोष्टी शिकवत असतात.
वाचनामुळे तुझी जगातल्या
छानछान लोकांशी मैत्री होते.
तुला आता कळलं असेल की

वाचता येणं
हे तुझ्या विकासात
किती महत्वाचं आहे ते.

तुझ्या बाबांना जशी वर्तमान पत्रातून
सगळी माहिती कळते.

तशी तुलाही आख्या जगात कुठे काय चाललंय ते कळू शकेल.
वाचता आल्यामुळे तुझी कितीतरी कामं सोपी होतील.

तुझ्या आईला सुद्धा तिच्या कुटुंबासाठी,
घर चालवण्यासाठी

वाचनाची खूपच मदत होते.

बाजारात कुठून कशाची खरेदी करायची,
ते आईला कळतं.

पाकिटावर लिहिलेली किंमत वाचून
वस्तूंचे भाव कळतात.

पुस्तकातली पाककृती वाचून
ती नवीन पदार्थ बनवू शकते.

आणि असा बनवलेला
 नवीन पदार्थ जगातल्या सगळ्यात
 चांगल्या आचान्यानं बनवलेल्या
 पदार्थासारखा चविष्ट बनू शकतो.

 विज्ञानातले किती तरी
 प्रयोग मुलं पुस्तकांत
 वाचून करू शकतात
 तर कधी आपल्यासाठी
 वेगवेगळी खेळणी पण बनवू शकतात.

 एखादा डॉक्टर त्याच्या समोरच्या
 रोग्यावर उपचार करतांना किंवा
 एखादा इंजिनियर पूल बांधताना
 याच पद्धतीचा वापर करतो.

 सगळे लोक नवीन काही शिकण्यासाठी
 पुस्तकं वाचतात.

मुलींना पण पुस्तकात वाचून विविध गोष्टी शिकता येतील.

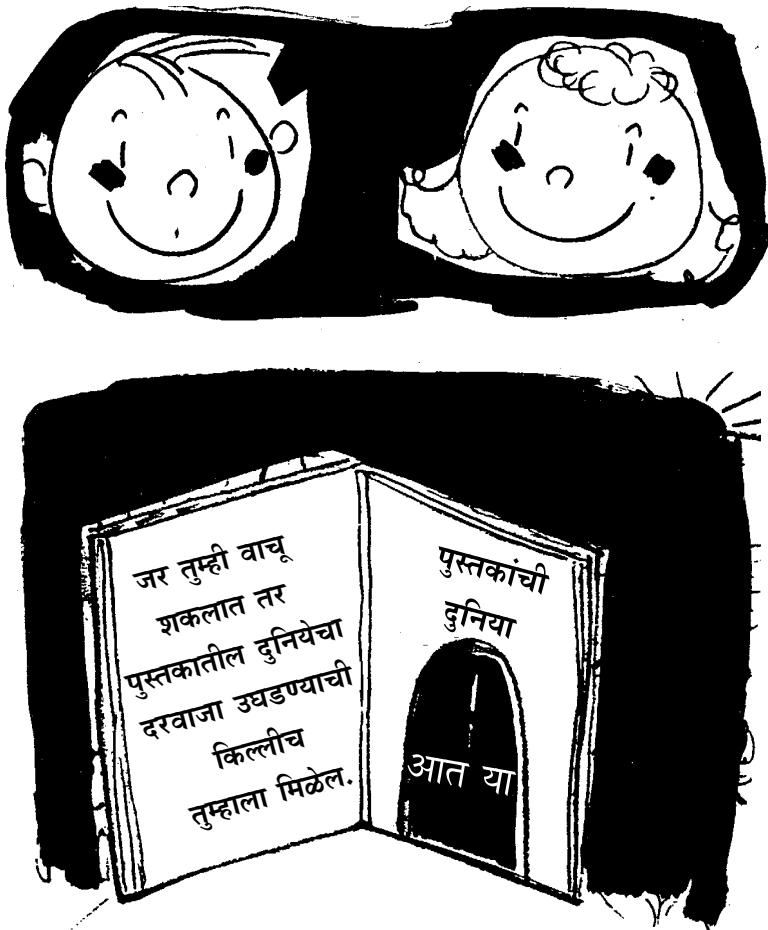
या नव्या गोष्टी करतांना त्यांना पण खूप मज्जा येईल.

आनंद मिळेल, वाचायला शिकल्यामुळे
त्या मोठेपणी स्वतःच्या पायावर उभ्या राहतील.

पैसे मिळवू शकतील
आणि आपल्याला हवा तो
व्यवसायही निवडतील.

शाळा, कॉलेजच्या काळात शिकलेलं
 पुढे आयुष्यभर उपयोगी पडतं.
 शिकून तुम्हाला हवं ते बनता येतं.
 याशिवाय वाचायचं आणखीही एक कारण आहे,
 ते म्हणजे केवळ मजेसाठी,
 आनंदासाठीही आपण वाचू शकतो.

तुला आठवतं, जेव्हा तुला पहिल्यांदा गोष्टी वाचून दाखविल्या
होत्या तेव्हा त्या पुस्तकातल्या नवीन मित्रांना भेटून
तुला किती मज्जा वाटली होती !

अशाच पुस्तकातून तुला जंगलातले प्राणी भेटले होते.
दुसऱ्या देशातली चित्र-विचित्र माणसं भेटली होती.
ते कसे राहतात ? ते काय करतात ? हे समजलं होतं.
पुस्तकातली ही सगळी लोकं इतकी जिवंत होती की,
जणू ते आपले शेजारी वाटावेत.

गोष्टीतल्या पात्रांशी मैत्री करून त्यांच्याबरोबर

जगाची सफर करता येते.

तिथे जाऊन वेगवेगळ्या गमती-जमती करता येतात.

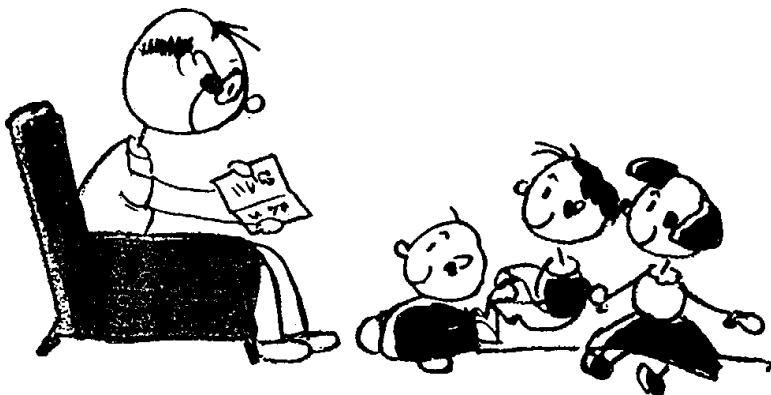
हे सगळं करतांना मज्जा तर येतेच शिवाय

बरोबर आपलं ज्ञानही वाढतं आणि

ह्या सगळ्यासाठी तुला काय हवं ?

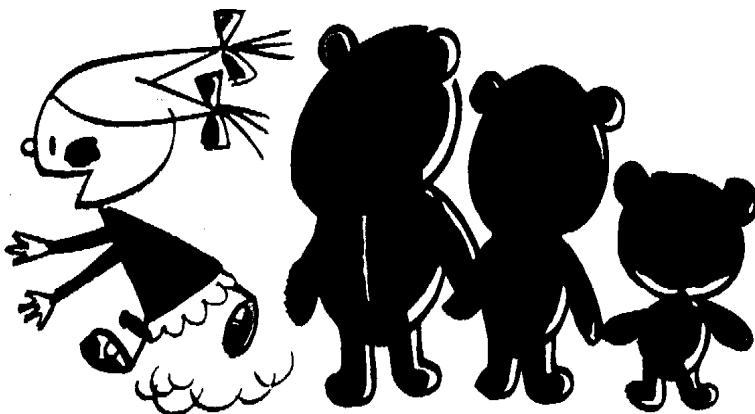
तर फक्त एक पुस्तक आणि

बसायला एक शांत छोटीशी जागा.

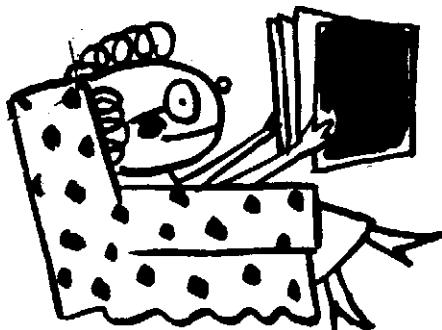

तेवढं मिळालं की,
तू पन्यांच्या जगात
जाऊन पोहोचशील,
कधीतरी छोट्या
गोल्डीलॉक आणि
तीन अस्वलांच्या
जगात जाशील तर कधी

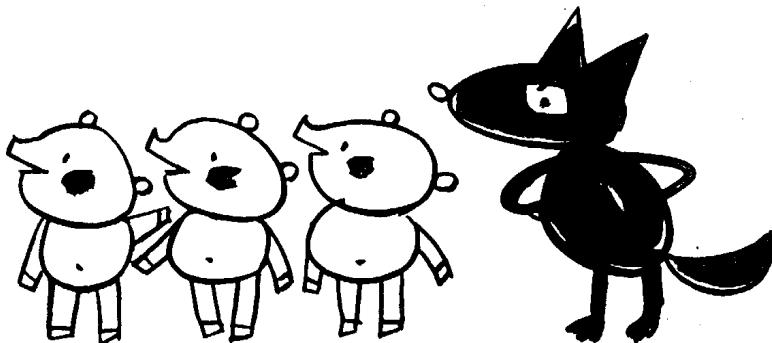

असंही होईल की,
रेडरायडिंग हुड बरोबर
जंगलाच्या सफरीवर
निघशील.

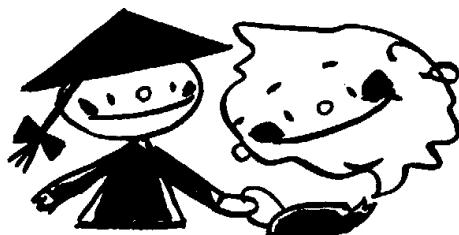

कधी मांजरीच्या
पिल्लांबरोबर लपाछपी
खेळशील.
छोटा होतास
तेहा तू स्वतः वाचू
शक्त नक्तास.

तेहा मग दुसरं कोणीतरी
तुझी गोष्टीतल्या
पात्रांबरोबर भेट
घडवून आणायचे.
आता तूच हे
काम करशील.

आपल्याला नेहमी
 चांगले मित्र असायलाच हवेत.
 पुस्तकात असे कितीतरी मित्र आहेत.
 पुस्तकातून तुला भेटायला
 किती लोक थांबतील,
 म्हणून तर गोष्टी वाचतांना
 वेळ कसा जातो हेच कळत नाही.

तू मोठा होशील आणि
 हळूहळू स्वतः
 वाचायला लागशील,
 तशी तुझी भेट
 वेगवेगळ्या देशातल्या

वेगवेगळ्या काळातल्या नव्यानव्या मित्रांबरोबर होईल.
 म्हणजे एक पुस्तक तुला क्षणांत कुठेही घेऊन जाऊ शकत.
 कोणालाही भेटवू शकतं.
 तू ॲलीस बरोबर तिच्या जादूई
 दुनियेत जाऊ शकतोस.
 रॅबिन हूड आणि
 रॅबिनसन क्रुसो बरोबर खूप
 लांबच्या देशांमध्ये
 फिरून येऊ शकतोस.

तुला इच्छा झाली तर
 तुझ्या आवडत्या प्राण्यांबरोबर
 धाडसी सफरीवर जाऊ शकतोस.
 या सगळ्यांमुळे तुझं जीवन आनंदानं आणि
 उल्हासानं भरून जाईल.

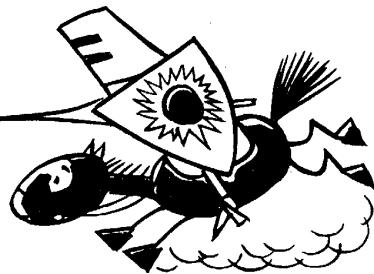
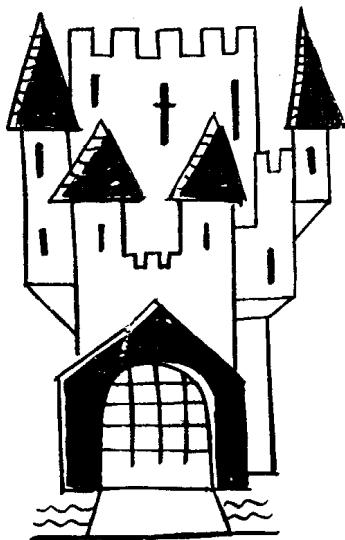

जरा विचार कर.
तू आपल्या मित्रांबरोबर
एका छोट्या घोड्यावर स्वार
होऊन चोरांचा
पाठलाग करतोयस,
कसली मज्जा येईल ना,
हे सगळं करतांना !

तुला वाटलं तर
 अथांग निळ्या समुद्राच्या
 पोटात राहणाऱ्या
 वेगवेगळ्या प्राण्यांना भेटता येईल,
 तर कधी दक्षिण अमेरिकेच्या
 घनदाट जंगलामधल्या
 आदिवासींबरोबर
 काही दिवस घालवता येतील.

नकाशाच्या पुस्तकात
जगातले सगळे देश आपल्याला
किती जवळ दिसतात.
लांबचे देशही आपल्या
शेजारच्या वाण्याच्या
दुकानाइतके जवळ भासतात.
आवडत्या गोष्टी परत परत
वाचल्यामुळे त्यातल्या
पात्रांशी घडू दोस्ती होते.
ते आपल्या इतके जवळचे
होतात की तुला वाटेल
त्यानं आपल्याच घरी
येऊन रहावं.

खरंच पुस्तकामुळे आपण कितीही

खोल महासागरात

सहज बुडी मारून येतो.

कुठल्याही घनदाट जंगलात अगदी

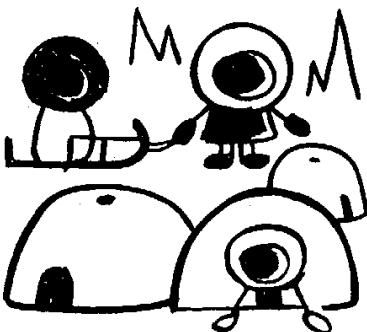
आतपर्यंत जाऊन येतो.

कुठलाही दुर्गम किल्ला

आपण सहज जिंकून येतो.

आनंदाच्या, मौजमजेच्या हव्या त्या

मार्गानं आपण जाऊ शकतो.

पुस्तकातल्या कल्पनेच्या

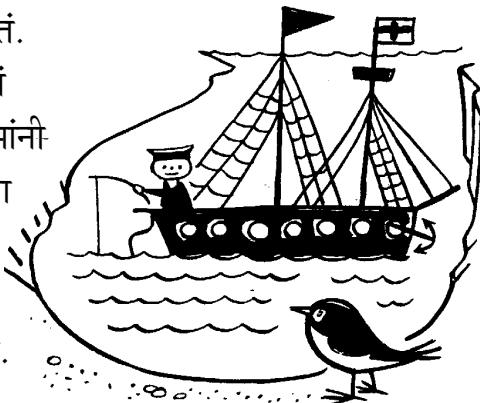
जगात जाऊन तू

हवं ते करू शकतोस.

जगातल्या मोठमोठ्या

व्यक्तींना भेटणं

पुस्तकामुळे शक्य होतं.
अशी सगळी माणसं
ज्यांनी आपल्या परिश्रमांनी
विचारांनी या जगाला
सुंदर करण्याचा
प्रयत्न केला त्यांना
ही भेटणं शक्य होतं.

जेव्हा केव्हा पुस्तकात आपण ऐतिहासिक घटना वाचतो,
 तेव्हा एखाद्या सिनेमाप्रमाणे
 त्या सगळ्या घटनेचं चित्र
 आपल्या डोळ्यासमोर स्वच्छ उभं राहतं.
 पुस्तकातून आपल्याला येणाऱ्या भविष्याची झलक बघायला मिळते.
 भविष्यात विज्ञानानं लावलेल्या नवनवीन शोधांमुळे
 आपलं जीवन बदलणार आहे.
 हे ही पुस्तकांमुळे आपण जाणून घेऊ शकतो.
 पुस्तकातून मिळालेले मित्र आयुष्यभर आपली साथ सोडणार नाहीत.
 तू जिथे जाशील तिथे या 'मित्रांना' ओळखणारे
 कितीतरी जण तुला भेटतील. पुस्तकाची सगळ्यात मजेदार
 गोष्ट जर कुठली असेल तर ती ही की तू आपल्या खुर्चीवर
 बसल्या बसल्या हवं तिथे जाऊ शकतोस.
 पुस्तकातल्या पात्रांबरोबर हवी
 ती मजा करू शकतोस आणि
 जेव्हा वाटेल तेव्हा तू
 परत घरी येऊ शकतोस.
 म्हणून तर मला वाटतं
 वाचण्यात खूप मज्जा आहे.
 वाचतांना खूपच मज्जा येते!

